

عصر اطلاعات و متخصصان نوین اطلاعات

دکتر فریبرز درودی^۱

دکترای علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی،
سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

مؤسسه مدیران و اداره‌کنندگان بین‌المللی پیشینه‌ها^۶
می‌باشد، دریافت کرده است (مای‌برگ، ۲۰۰۷).

کتاب در ده فصل تدوین شده است. فصل اول
به مباحث مهمی چون چشم پوشی از تخصص سنتی
کتابداری از سوی جامعه اطلاعاتی، رقابت کتابداری
با دیگر حرفه‌ها، نقش مهم کتابداران و کتابخانه‌ها
در آینده، تغییرات محیطی، فقدان مهارت‌ها و دانش
پایه، و مشکلات عمومی در حیطه فعالیت تخصصی
اطلاع‌رسانی اختصاص دارد.

نویسنده در فصل دوم با طرح پرسش چگونگی
فعالیت حرفه‌ای اطلاع‌رسانی، به بحث آشفتگی در این
حوزه و منابع آن اشاره می‌کند. همچنین با طرح مقوله
آشفتگی معنایی به ویژگی‌های آن می‌پردازد. از سوی
دیگر مبحث ارتباطات، و منابع اطلاعاتی مطرح شده
و مفهوم مهم و مؤثر ارزشیابی داده، اطلاعات و دانش
تحلیل می‌شود. در فصل سوم مفهوم ادراک و شناخت
عمومی نسبت به تخصص سنتی کتابداری بیان شده و
الگوی علمی آن معرفی می‌شود. همچنین الگوی کنش
و نیز نظریه تخصص سنتی کتابداری تشریح می‌گردد.
نویسنده سپس زمینه ایجاد دانش مدون را مطرح
می‌سازد و در ادامه به بحث درباره این پرسش مهم در
رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌پردازد که آیا این رشته
یک علم محسوب می‌شود یا هنر؟

فصل چهارم به تحول مفهوم و محتوا نظر دارد. در
این فصل مباحثی مانند افزایش تغییرات، فناوری به‌مثابه

■ Myburgh, Sue (2005) The New Information Professional: How to thrive in the information age doing what you love. Oxford: Chandos Publishing.

سو مای‌برگ مدیر برنامه دو طرح تحصیلات تکمیلی
درباره مدیریت، دانش^۳ و راهبردهای ارتباطات اینترنتی^۴
در دانشگاه استرالیایی جنوبی^۵ است. وی در دو دهه
اخیر در بسیاری از جنبه‌های نظری و عملی مدیریت
اطلاعات در عرصه جهانی، صاحب‌نظر و مطرح بوده
است. مای‌برگ جایزه ادبی بریتانیا را که متولی آن

**حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی
یکی از تخصص‌های تأثیرگذار در
عرصه جامعه اطلاعاتی است که
شایسته است همسو با تحول و
دگرگونی‌های اجتماعی به تطبیق
با شرایط جدید بپردازد**

و نیز لیاقت و توانمندی‌های شخصی در اطلاع‌رسانی، و مدیریت اسناد و اطلاعات سازمانی از جمله مباحث این فصل است. فصل دهم به نتیجه‌گیری از مباحث کتاب می‌پردازد.

حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی یکی از تخصص‌های تأثیرگذار در عرصه جامعه اطلاعاتی است که شایسته است همسو با تحول و دگرگونی‌های اجتماعی به تطبیق با شرایط جدید بپردازد. کتابداری در طول دهه‌های گذشته با پیشرفت‌های قابل ملاحظه‌ای روبه‌رو بوده است. توسعه فناوری‌های نوین و الگوهای علمی کاربردپذیری اطلاعات، نقش مهمی در تحول این رشته برجای نهاده است. کتابداری امروزه رشته‌ای مصرف‌کننده و متکی بر فناوری است. علوم و فنون متعددی پایه‌های این حرفه کاربردی را تقویت و پشتیبانی می‌کنند. علوم رایانه و ارتباطات از جمله دانش‌هایی هستند که تأثیر بسزایی

عامل قدرت در تغییر، جبرگرایی فناورانه، و شکل‌گیری فناوری از سوی جامعه مطرح شده و مؤلف به تحلیل آنها پرداخته است.

مای‌بُرج در فصل پنجم درباره آنچه که جامعه اطلاعاتی بر مبنای آن قوام یافته است، بحث می‌کند. در این فصل واژه نوین و تأثیرگذار تکنوتوپیا^۲ مطرح شده که ترکیبی از تکنولوژی و یوتوپیا^۳ می‌باشد. وی در این مبحث با بیان معنای فناوری در ارتباط با مفهوم [جامعه] ایده‌آلی به تأثیر این اصطلاح مهم در زندگی جهان جدید می‌پردازد. مؤلف در ادامه به اهمیت و جایگاه اطلاعات و فناوری اشاره کرده و نقش تحول اجتماعی را در تثبیت جایگاه هر یک بیان می‌کند. علاوه‌بر آن بحث مهم اقتصاد سیاسی جامعه اطلاعاتی تشریح می‌شود.

در فصل ششم الگوی تغییر کوهن^۴ بررسی می‌شود. مباحث این فصل معرفت‌شناسانه و در قالب رویکرد فلسفی بیان شده است. نویسنده در فصل هفتم به مقوله حرفه اطلاع‌رسانی پرداخته و اطلاع‌رسانی را با توجه به الگوی نوین اطلاعات تشریح کرده است.

فصل هشتم موضوع هسته اصلی دانش اطلاعات را مطرح می‌کند. در این فصل، مفهوم نوین حرفه اطلاع‌رسانی، ایجاد و ساختار دانش، ارائه دانش، رفتار اطلاع‌یابی، تسخیر اطلاعات و ارتباطات، و نقش اطلاعات در جامعه و مسئولیت اجتماعی بررسی شده است. فصل نهم به موضوع مفهوم نوین حرفه اطلاع‌رسانی اختصاص دارد. اهداف حرفه نوین اطلاع‌رسانی، شایستگی‌های آن،

دانش‌مدارشدن کتابداری چون سایر علوم نظیر فیزیک، و کاربرد نظریه‌های فیزیک نوین در عرصه کتابداری، ردای علم را بر پیکر آن پوشانده است

در توسعه کتابداری برجای نهاده‌اند. شبکه با فرهنگ ویژه و نفوذ گسترده توانسته است که رویکرد نوینی از فعالیت‌های حرفه‌ای کتابداری ارائه دهد. پیشرفت‌های قابل توجهی که در دهه اخیر شاهد آن بوده‌ایم، به‌ویژه درباره شرایط و موقعیت جامعه اطلاعاتی، چهره‌ای نو از کتابداری پدید آورده است.

با توجه به عنوان انتظار می‌رود که کتاب راهنمایی عملی سرشار از نکات کلیدی و مهم درباره چگونگی تأثیر حرفه اطلاع‌رسانی در توسعه مهارت‌ها و شیوه‌هایی باشد که می‌تواند به کتابداران کمک کند تا پیشرفت و حیات حرفه‌ای در روند جاری بهره‌گیری از فناوری ارتباطات و اطلاعات در حوزه تخصص کتابداری را بارور کند. اما طولی نمی‌کشد که آشکار می‌شود مای‌برگ رویکردی بیشتر نظری به موضوع داشته و در واقع اثر حاصل تجارب او در دو دهه تدریس دانشگاهی است (آندرسون^۱).

نویسنده با بهره‌گیری از رویکرد معرفت‌شناسانه و با تکیه بر مبانی نظری علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی به خلق اثر ارزشمندی همت گمارده است. تحولات و دگرگونی‌های ساختاری در حوزه کتابداری فراتر از کاربرد گسترده فناوری‌های مبتنی بر شبکه و رایانه است. نظام اجتماعی، و سازه‌های بنیادی، به‌ویژه درباره جامعه اطلاعاتی تأثیر شگرفی بر این رشته برجای نهاده است. فراتر از توسعه فناوریانه که چهره غالب جهان نوین می‌باشد، تغییراتی اساسی در حرفه کتابداری پدید آمده که شایسته توجه بیشتری است. الگوهای علمی نوین توانسته‌اند که سازمان و ساختار نظام اطلاع‌رسانی را متحول سازند. در این میان باید به نقش مهم نظریه‌های اطلاع‌رسانی اشاره کرد که به‌طور منظم و مدون، زیربنای فعالیت اطلاع‌رسانی را کاربردی و علمی ساخته‌اند. از سوی دیگر تحول اجتماعی همسو با دیگر جریان‌های موجود در سطح جامعه توانسته است که توانایی‌های کتابداران را افزایش دهد. کتابخانه‌ها نیز از چارچوب محدود منطقه‌ای و فضای فیزیکی به‌سوی جریان دیجیتالی و الکترونیکی حرکت کرده‌اند. دانش‌مدارشدن کتابداری چون سایر علوم نظیر فیزیک، و کاربرد نظریه‌های فیزیک نوین در عرصه کتابداری، ردای علم را بر پیکر آن پوشانده است. باید گفت که تلاش نویسنده برای تثبیت جایگاه کتابداری در عرصه

جامعه اطلاعاتی قابل تقدیر است. از سویی تقویت دیدگاه کل‌نگر یا جامع‌نگر می‌تواند یکپارچگی و وحدت موضوعی کتابداری را حفظ کرده، و از سوی دیگر توجه به نظریه‌های کاربردی بر تقویت مهارت‌های ضروری کتابداری تأثیر گذاشته است.

مای‌برگ نکات جزئی و توضیحات موجزی از عصر اطلاعات، به‌ویژه جنبه‌های سیاسی و اجتماعی آن ارائه می‌دهد. وی بر آن است تا با تعیین موقعیت حرفه کتابداری که به‌میزان زیادی فاقد فراست سیاسی بوده و به‌ندرت از لحاظ سیاسی فعال است، به تشریح جایگاه آن بپردازد. وی همچنین به توضیح درباره شکاف اطلاعاتی میان قدرت و ضعف فناوری اشاره کرده و به تشریح جهانی‌سازی اطلاعات می‌پردازد (آندرسون). تلاش مای‌برگ در ارائه ساختارهای مقوم علمی در عرصه جامعه و در تعاملی که میان کتابداری و شرایط سیاسی به‌وجود می‌آید، از جمله رویکردهای نوین و آرای جدید است. وی همچنین با تشریح وضع کتابداری در عرصه اجتماع در نظر دارد تا به ارائه شمای نوینی از این حرفه مبادرت ورزد؛ به‌تعبیر دیگر، پرداختن به جنبه‌هایی که امروزه متخصصان کتابداری تلاش می‌کنند تا با این گرایش به کتابداری ارزش و اعتبار اجتماعی ببخشند.

همچنین در تکمیل برخی از مطالب پیش‌گفته باید افزود که در سراسر کتاب ردپای دیدگاه فلسفی به‌وضوح مشاهده می‌شود. بر همین اساس توجه به نقش الگوها و نظریه‌های علمی در تبیین موقعیت حرفه کتابداری قابل توجه است. نویسنده کوشیده تا با ایجاد پیوند میان ساختار اطلاعات و فناوری به تشریح جامعه اطلاعاتی بپردازد. فصل‌های کتاب دارای نظامی منطقی در توضیح پیشرفت‌های حرفه‌ای کتابداری و اطلاع‌رسانی است. در برخی از فصل‌های کتاب شاهد طبقه‌بندی نکات مهم و توضیح مفاهیم کلیدی هستیم. همچنین در چند موضوع محدود از جدول استفاده شده که این شیوه در کتاب عمومیت ندارد. کوشش مؤلف در بیان مفهوم موردنظر قابل تقدیر بوده و وی توانسته است از عهده بیان موضوع کتاب به‌خوبی برآید. کتاب دارای ساختاری منطقی است و مطالب در جای خود، به‌خوبی بیان شده‌اند. مؤلف در بیشتر بخش‌های کتاب از حاشیه‌های غیر ضروری پرهیز کرده و این یک نکته مهم در ارزیابی مثبت اثر به‌شمار می‌رود.